

УДК 378.011.31: 17.022.1

ДУХОВНО-МОРАЛЬНЕ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА В КОНТЕКСТІ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ

Г. А. Максименко

У статті йдеться про перспективи полікультурної освіти щодо формування ціннісних орієнтирів молоді в умовах глобалізованого світу. Автор осмислює зміст полікультурної освіти, окреслює процес реалізації полікультурного підходу на заняттях з іноземної мови, аналізує ефективність його застосування стосовно інтеграції особистості студента в духовно-культурний простір міжнаціональних відносин.

Ключові слова: полікультурна освіта, ціннісні орієнтири, духовно-культурний простір.

Визначальною рисою сучасності є глобалізація світу з такими закономірними явищами розвитку сучасного суспільства, як зближення держав і націй, посилення їх взаємозв'язків та взаємозалежності. Сьогодні висуває перед освітою складне завдання підготовки молоді до життя в умовах багатонаціонального й полікультурного середовища, формування умінь спілкуватися та співпрацювати з представниками різних національностей. Потенціал полікультурної освіти полягає, поряд з розвитком особистої національної культури, у забезпеченні умов для сприйняття, розуміння й поцінування студентською молоддю своєї ідентичності інших культур, виховання її на засадах миру й поваги до інших індивідів та етносів, подолання ворожості до іноземців і викорінення існуючих забобонів та деструктивних культурних стереотипів.

Висвітлення окремих проблем полікультурної освіти молоді маємо у працях вітчизняних науковців Л. Голик, В. Долженка, Т. Клищенко, М. Красовицького, В. Підкопаєва, О. Пометун, В. Солодовника, О. Чикаленко, Г. Шевченко та інших.

Мета статті полягає у визначенні перспектив полікультурної освіти щодо формування ціннісних орієнтирів молоді в умовах глобалізованого світу, що передбачає осмислення змісту полікультурної освіти, окреслення процесу реалізації полікультурного підходу на

заняттях з іноземної мови, аналіз його ефективності щодо інтеграції особистості студента в духовно-культурний простір міжнаціональних відносин.

В. Макаєв справедливо зауважує, що полікультурна освіта передбачає залучення молодого покоління до етнічної, національної та світової культури, розвиток на цій основі планетарної свідомості, формування готовності й уміння жити в багатонаціональному середовищі [2]. Відзначимо, що в цьому контексті духовно-культурний компонент стає визначальним у системі виховання особистості, набуває першорядного значення й стає основою, на якій будується зміст освіти.

Зміст полікультурної освіти багатоаспектний і відрізняється високим ступенем міждисциплінарності, який дозволяє розглядати проблеми полікультурної освіти в складі навчальних дисциплін гуманітарного, природничого, художньо-естетичного циклів. Важливо, щоб він відповідав таким критеріям: відображення в навчальному матеріалі гуманістичних ідей; характеристика унікальних самобутніх рис в культурах народів України й світу; розкриття в культурах народів спільних елементів традицій, що дозволяють відчувати свою причетність до певної спільноти, самоідентифікуватися, та відмінностей, що надають можливість відчувати красу та багатобарвність національної та етнічної картини сучасного світу; залучення студентів до світової культури, розкриття процесу глобалізації, взаємозалежності та взаємоповаги країн і народів у сучасних умовах.

У логіці полікультурної освіти доцільно знайомити молодь з літературою, історією, художнім мистецтвом свого народу в контексті культурного розвитку України й світу. Це дозволить визначити роль і місце рідної культури в загальноцивілізаційному процесі, не допустити самоізоляції етносу, забезпечити єдиний культурний і освітній простір, зрештою, сприяти розширенню соціальної мобільності особистості. Відповідно, освітній процес в сучасному полінаціональному українському суспільстві враховує як етнокультурний чинник, так і створює умови для пізнання культури інших народів.

Збільшення кількості студентів, що приїхали навчатися до України з Нігерії, Тунісу, Індії, Ірану, Сирії, Китаю, Марокко, Лівану та ін., актуалізує проблему адаптації іноземних студентів до навчального процесу та нових умов життя. Переміщення до іншого суспільства, зіткнення з незнайомим оточенням, з іншою мовою, менталітетом,

культурою, світобаченням, звичками обумовлює складний процес їх соціалізації. Навчання українській(російській) мові як іноземній крізь призму ідей полікультурної освіти полягає в формуванні „комунікативної компетенції, здатності й готовності здійснювати іншомовне й міжкультурне спілкування з носіями мови” [3, с. 91]. Акумуляуючи в собі всі прояви буття етносу, мова є невичерпним джерелом інформації про історію, звичаї, традиції матеріальної культури й духовного життя нації. Пізнання студентом мови як феномена національної культури сприяє формуванню соціолінгвістичної компетенції – здатності користуватися мовними формами, доцільними в певному соціолінгвістичному контексті, а, відповідно, надає можливість адекватної взаємодії та взаєморозуміння людей в умовах іншомовної культури.

Безсумнівна й усвідомлена сьогодні актуальність полікультурної освіти надає полікультурності статусу одного з важливих дидактичних принципів поряд з такими принципами, як науковість, системність, послідовність, зв'язок навчання з життям.

Вирішення завдань полікультурної освіти потребує широкого використання активних методів навчання й виховання. Провідне місце в них займають творчо-пошукова діяльність студентів, дискусії, групова робота, розробка проектів, рольові та ділові ігри, драматизація, „мозковий штурм”, круглі столи, у ході яких здобувається досвід вирішення проблем, пов'язаних з особливостями взаємодії в полікультурному середовищі, і які спрямовані на формування культури спілкування.

Адаптуватися до нових життєвих реалій допомагає організація викладачами позанавчальної діяльності студентів: тематичних вечорів, днів національних культур, інформаційних годин, анкетувань, засідань постійно діючого клубу тощо.

Таким чином, визнання принципу полікультурності як важливого принципу навчання та виховання сучасної студентської молоді передбачає наступні шляхи його реалізації на заняттях з іноземної мови:

– акцентувати увагу на комунікативному компоненті, оволодінні навичками міжетнічної взаємодії та на формуванні духовно-моральних цінностей особистості (гнучкості, відкритості, щирості, чуйності, доброзичливості, самоповаги, толерантності й поваги до іншокультурного тощо);

– добирати актуальні та цікаві для студентів теми, застосовуючи при цьому автентичні тексти (у тому числі уривки з художньої прози, статті з журналів та газет, діалоги, вірші, пісні), відео, аудіоматеріали, використовуючи роздавальний матеріал (фотографії, грошові знаки, чеки, квитки, поштові та рекламні листівки, календарі тощо);

– надавати перевагу проблемній подачі матеріалу, апелювати до особистого досвіду студента, спонукати до висловлення власних думок та оцінок;

– активно застосовувати інтерактивні технології навчання, спонукаючи студента як „суб’єкта” навчання виконувати творчі завдання, вступати у діалог з одногрупниками, викладачем та іншими студентами навчального закладу.

Полікультурна освіта має в своєму розпорядженні широкі можливості для зниження рівня конфліктності в суспільстві, для розвитку толерантності по відношенню до всіх культурних відмінностей, для створення умов, що гарантують вільний вибір індивідом своєї ідентичності та шляхів її самоактуалізації.

Навчальний процес, у якому реалізується полікультурний підхід, поєднаний з комплексом заходів, спрямованих на знайомство з новим культурним простором, викликає зацікавленість традиціями, духовними цінностями та способом життя народу, формує позитивне ставлення студентів до представників інших етносів та їхніх культур.

Використання методів ігор, проектної роботи, круглих столів продукує ситуації міжкультурного спілкування в атмосфері невимушеності й доброзичливості, вміння обирати стратегію дій, адекватну ситуації спілкування. Результатом діалогізації процесу викладання іноземної мови стає „діалог культур” як форма спілкування студентів – представників розмаїтого полінаціонального сучасного світу, адже „у процесі навчання іноземним мовам студенти осягають культуру країни, народу – носія ... мови” [6, с. 25]. Студенти виявляють допитливість, активність у набутті полікультурних знань: бажають дізнатися про звички, традиції, культуру представників різних етносів; хочуть висловитися про прочитане, побачене або почуте; поспілкуватися стосовно подій, що відбуваються в країні, світі; отримати пояснення певних явищ та реалій; дізнатися думку викладача з того чи іншого приводу.

Орієнтація на отримання студентською молоддю ґрунтовних культурологічних знань, навичок міжкультурної та міжособистісної комунікації, виховання толерантного ставлення до іншокультурного свідчить про те, що полікультурна освіта потужно впливає на духовно-моральний розвиток особистості, адже сутність її позначена гуманістичним змістом та загальнолюдськими цінностями.

Перспективним вважаємо дослідження чинників, що впливають на процес формування ціннісних орієнтирів особистості студента та пошук шляхів оптимізації процесу викладання української та російської мов для студентів-іноземців на основі полікультурного підходу.

Література

1. Долженко В. О. Виховання духовних цінностей у студентської молоді в полікультурному просторі : автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.07 „Теорія і методика виховання” / В. О. Довженко ; Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля. – Луганськ, 2006. – 20 с.
2. Макаев В. В. Поликультурное образование – актуальная проблемы современной школы / В. В. Макаев, З. А. Малькова, Л. Л. Супрунова // Педагогика, 1999. – № 4. – С. 3–10.
3. Можасва К. О. Полі культурний підхід до вивчення іноземних мов / К. О. Можасва // Вісн. Луган. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. – 2011. – № 9, ч. III. – С. 89–94.
4. Солodka А. Методика полі культурного виховання старшокласників у процесі вивчення предметів гуманітарного циклу / А. Солodka // Рідна шк. – 2004. – № 2. – С. 27–29.
5. Солodka А. К. Полікультурне виховання старшокласників у процесі вивчення гуманітарних предметів : автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.07 „Теорія і методика виховання” / А. К. Солodka ; Ін-т пробл. виховання АПН України. – К., 2005. – 20 с.
6. Тахохов Б. А. Поликультурная компетентность – фактор развития толерантности студентов / Б. А. Тахохов, Н. А. Богатых // Высшее образование сегодня. – 2008. – № 3. – С. 24–26.

В статтє идєт рєчє о пєрспєктивєх пєликєльтурного обрєзовєния по фрємировєнию цєнностных ориєнтиров молодєжи в условиях глобєлизированного мира. Автор осмысливєет содєржєниє пєликєльтурного обрєзовєния, опрєдєлєет процесс рєализєции пєликєльтурного пєдхода на зєнєтиях по инострєанному языку, анализирєует эффєктивность єго примєнєния относитєльно интєграции личности студєнта в духовно-культурное прострєанство мєжнациональных отношєний.

Ключєвыє слєва: пєликєльтурное обрєзовєние, цєнностныє ориєнтиры, духовно-культурное прострєанство.

The article deals with the prospects of multicultural education on the formation of youth values in the globalized world. The author interprets the content of multicultural education, defines the process of multicultural approach implementing at foreign language lessons, analyzes the efficiency of its application concerning integration of student's personality into spiritual and cultural space of interethnic relations.

Keywords: *multicultural education, valued reference-points, spiritually-cultural space.*

Максименко Г.А.— кандидат філологічних наук, викладач кафедри української та російської мов Луганського державного медичного університету (м. Луганськ, Україна)

Рецензент – кандидат педагогічних наук, доцент Т.А. Скрябіна

УДК [378.017:316.647.5:172.4]-057.875(477.75)

ФОРМИ РОБОТИ З ПОЕТАПНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ РІЗНИХ НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ КРИМУ

Н. О. Мамедова

У статті розглянуті форми роботи для ефективності формування толерантності студентської молоді різних національностей Криму.

Ключові слова: *толерантність, форми роботи, мотиваційно-когнітивний етап, діяльнісно-поведінковий етап, рефлексивно-творчий етап, студентська молодь.*

Проблема толерантності набула особливої актуальності в зв'язку з процесом глобалізації, де стикаються цивілізаційні, релігійні, національні та етнічні ідентичності різних культур і народів.

Все частіше проявляються в суспільстві насильство, недоброзичливість, взаємна нетерпимість, озлобленість, жорстокість, агресивність. Ці негативні соціальні явища можна розглядати як